

УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.59>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ЗА КОНТРАКТОМ В СЛУЖБУ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Рєга Ю.О.,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
директор Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки України*

Малюга Л.Ю.,

*докторка юридичних наук, доцентка,
завідувачка кафедри цивільно-правових дисциплін
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки України*

Рєга Ю.О., Малюга Л.Ю. Правове регулювання прийняття на військову службу за контрактом в Службу безпеки України.

У статті досліджено специфіку правового регулювання прийняття на військову службу за контрактом у Службу безпеки України, зокрема, в умовах воєнного стану. Детально проаналізовано нормативно-правову базу, яка регламентує зазначену сферу, включаючи загальнодержавне законодавство, укази Президента України та внутрішньовідомчі нормативні акти Служби безпеки України. Визначено, що прийняття на контрактну військову службу в СБУ є складним багаторівневим правовим процесом.

У межах дослідження розкрито особливості укладення контракту як первинного юридичного джерела формування правового статусу військовослужбовця СБУ, що включає обсяг його прав, обов'язків, обмежень і гарантій соціального забезпечення. Відзначено про відсутність випробувального строку для кандидатів на військову службу за контрактом в СБУ на відміну від загальної практики для військовослужбовців, що пояснюється впровадженням комплексної системи добору, включаючи медичний огляд, спеціальну підготовку і внутрішньовідомче оцінювання.

Окрему увагу приділено оновленням у кадровій політиці СБУ відповідно до Указу Президента № 733/2024, яким запроваджено гнучкий підхід до строків контрактів, зокрема для молоді, медиків і офіцерів. Окремо охарактеризовано функціонування інституту спеціальної підготовки, що виконує роль внутрішньої акредитації осіб, які претендують на військову службу.

Сформульовано перелік особливостей правового регулювання прийняття на військову службу за контрактом в Службу безпеки України та по чергово охарактеризовано сутність кожної з них. На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що правове регулювання прийняття на контрактну службу в СБУ потребує подальшої систематизації та усунення фрагментарності, що дозволить підвищити правову визначеність, ефективність добору і гарантії для військовослужбовців. Проаналізовано положення чинного законодавства, яке засвідчує, що процедура прийняття на контрактну військову службу в СБУ має характер адміністративно-правового акту добору і містить елементи превентивного юридичного фільтра, спрямованого на недопущення до системи осіб, які не відповідають критеріям професійної та моральної надійності.

Ключові слова: військова служба, контракт, прийняття на службу, Служба безпеки України, військовослужбовці, кадрова політика, контракт про проходження військової служби.

Rega I.O., Malyuha L.Y. Legal regulation of recruitment for military service under a contract in the Security Service of Ukraine.

The article examines the specifics of the legal regulation of recruitment for military service under a contract in the Security Service of Ukraine, in particular under martial law. The regulatory framework

regulating the specified sphere is analyzed in detail, including national legislation, decrees of the President of Ukraine and internal regulatory acts of the Security Service of Ukraine. It is determined that recruitment for contract military service in the SSU is a complex multi-level legal process.

The study reveals the features of concluding a contract as the primary legal source of forming the legal status of a serviceman of the SSU, which includes the scope of his rights, obligations, restrictions and social security guarantees. The absence of a probationary period for candidates for military service under a contract in the SSU, in contrast to general practice for servicemen, is emphasized, which is explained by the implementation of a comprehensive selection system, including a medical examination, special training and internal assessment.

Special attention is paid to the updates in the personnel policy of the SSU in accordance with Presidential Decree No. 733/2024, which introduced a flexible approach to contract terms, in particular for young people, medics and officers. The functioning of the Institute of Special Training, which performs the role of internal accreditation of persons applying for military service, is separately characterized.

A list of features of the legal regulation of acceptance for military service under a contract in the Security Service of Ukraine is formulated and the essence of each of them is characterized in turn. Based on the analysis, it is concluded that the legal regulation of acceptance for contract service in the SSU requires further systematization and elimination of fragmentation, which will increase legal certainty, the effectiveness of selection and guarantees for military personnel. The provisions of the current legislation have been analyzed, which show that the procedure for accepting contract military service in the SBU has the nature of an administrative-legal act of selection and contains elements of a preventive legal filter aimed at preventing the admission to the system of persons who do not meet the criteria of professional and moral reliability.

Key words: legal regulation, military service, contract, recruitment, Security Service of Ukraine, military personnel, personnel policy, military service contract.

Постановка проблеми. В умовах затяжної війни проти України і трансформації системи національної безпеки особливого значення набуває проблема правового забезпечення ефективного та професійного кадрового складу вітчизняного сектору безпеки і оборони. Серед ключових суб'єктів, відповідальних за реалізацію державної політики у сфері захисту національного суверенітету, територіальної цілісності і конституційного ладу, особливе місце посідає Служба безпеки України (далі – СБУ) як спеціальний правоохоронний орган з військовими формуваннями. Одним із ключових елементів забезпечення ефективної діяльності СБУ є своєчасне, законодавчо врегульоване, якісне комплектування її кадрового складу, у тому числі, військовослужбовцями контрактної служби. Виходячи з вищевказаного, питання правового регулювання прийняття на військову службу за контрактом в СБУ набуває надзвичайно важливого значення для державного будівництва в умовах воєнного стану й модернізації сектору оборони. Проблематика прийняття на військову службу в СБУ вимагає ґрунтовного теоретичного дослідження юридичної природи специфічного правового режиму, який поєднує елементи загального військового законодавства із внутрішніми нормативними актами Служби безпеки України, що мають особливий порядок правозастосування, зокрема щодо режимності, конфіденційності, обмеження у правах тощо. Зокрема, правове регулювання контрактної військової служби в СБУ залишається недостатньо систематизованим, що створює загрози неоднозначного тлумачення правових норм, порушення принципу правової визначеності і прав громадян, які проходять або претендують на проходження військової служби. Науковий інтерес до даної тематики є також обґрунтованим у контексті соціального забезпечення військовослужбовців СБУ, оскільки саме на етапі прийняття на службу формуються первинні підстави для реалізації ними соціальних гарантій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти правового регулювання прийняття на військову службу за контрактом в СБУ досліджували Н.С. Андрійченко, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, П.П. Богущий, О.А. Джус, В.Ф. Залужний, М.І. Іншин, В.А. Карастельов, І.М. Копотун, О.В. Кривенко, Н.П. Матюхіна, В.В. Миргород, М.В. Панченко, В.Й. Пашинський, А.В. Савченко, А.В. Юрков та інші.

Не применшуючи внеску вказаних науковців у правову доктрину, ними, зазвичай, розглядалися питання правового регулювання прийняття на військову службу за контрактом в ЗСУ, а дослідження щодо особливостей саме в СБУ були розглянуті фрагментарно і поверхнево.

Відтак, питання наукових досліджень щодо юридичної природи прийняття на військову службу за контрактом в СБУ перебувають на стадії активного формування і залишаються невизначеними, відповідно, у зв'язку із збільшенням чисельності працівників, які проходять військову службу, та задля актуалізації правового забезпечення релевантності правозастосування реальним викликам часу потребують вивчення та здійснення системного аналізу нормативно-правових актів у вказаній сфері.

Метою наукової статті є комплексно проаналізувати специфіку та особливості прийняття на військову службу за контрактом в СБУ на сучасному етапі.

Результати дослідження. У вітчизняній доктрині тривалий час зусилля науковців було концентровано на дослідженні загальних правових аспектів укладення контрактів про проходження військової служби. Провідні українські вчені В.Й. Пашинський та В.Ф. Ліхтін констатували, що на підставі добровільної угоди існує право громадян обрати військову службу в якості професійної діяльності, що регулюються контрактами про проходження військової служби, який встановлює строки військової служби, основні права та обов'язки сторін, гарантії після припинення військової служби. Вперше контракт про проходження професійної військової служби був передбачений ще у 1992 році з прийняттям Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [1], але у зв'язку з відсутністю правової бази, яка б регулювала дане питання, та економічних труднощів нашої країни, він не укладався на практиці. Науковець відзначає, що контракт про проходження військової служби є відносно новим інститутом для правової системи України, незважаючи на те, що він широко розповсюджений у зарубіжних країнах [2].

Правове регулювання прийняття на військову службу за контрактом в СБУ здійснюється на основі багаторівневої нормативної системи, що охоплює загальні закони, спеціальні укази Президента України, а також внутрішньовідомчі нормативні акти. Насамперед, доцільно розглянути положення Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу». У статті 2 даного нормативно-правового акту передбачено, що військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України (за винятком випадків, визначених законом), іноземців та осіб без громадянства, пов'язаних із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності. Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. Частиною другою цієї ж статті закріплено, що проходження військової служби здійснюється громадянами України у добровільному порядку (за контрактом), за направленням або за призовом [1]. Статтею 20 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» встановлено, що на військову службу за контрактом приймаються громадяни, які пройшли професійно-психологічний відбір і відповідають ряду установлених вимог проходження військової служби. На військову службу за контрактом осіб офіцерського складу у Службу безпеки України приймаються також громадяни України, які здобули вищу освіту за ступенем не нижче бакалавра, що відповідає профілю службової діяльності, і не досягли граничного віку перебування на військовій службі осіб офіцерського складу, із числа осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, військовозобов'язаних, а також жінок, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі військовослужбовців офіцерського складу. Статтею 20-2 передбачено, що при прийнятті громадян України вперше на військову службу за контрактом встановлення випробування є обов'язковим. Відповідне випробування встановлюється строком від одного до шести місяців з метою встановлення відповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби за контрактом. Однак, для досліджуваної нами категорії осіб законодавцем виділено певну специфіку, а саме, для військовослужбовців СБУ не встановлюється випробування при прийнятті на військову службу за контрактом [1]. Такий підхід свідчить про високий рівень автономності кадрової політики СБУ, в основі якої - превентивна, а не репресивна модель добору персоналу. Контракт укладається лише після повного проходження кількох етапів попередньої оцінки придатності, що нівелює потребу у формалізованому випробувальному строку. Відзначене підкреслює особливий режим функціонування Служби безпеки України як воєнізованої спеціальної служби з елементами режимності, підвищеного рівня відповідальності та обмеженого доступу, де добір кадрів має характер максимально контрольованої процедури з попередньою правовою фільтрацією.

Наступним варто проаналізувати Закон України «Про Службу безпеки України», який встановлює у статті 9, що систему Служби безпеки України складають підпорядковані Центральному управлінню СБУ органи військової контррозвідки та військові формування. У статті 19 вказано, що кадри Служби безпеки України складають: співробітники-військовослужбовці, працівники, які уклали трудовий договір із СБУ, а також військовослужбовці строкової служби. Статтею 20 передбачено, що умови і порядок виконання своїх обов'язків співробітниками-військовослужбовцями СБУ визначаються укладеним договором (контрактом). На них, а також на військовослужбовців строкової служби поширюється порядок проходження військової служби у Збройних Силах України, визначений законодавством [3]. Служба безпеки України функціонує як ієрархічно побудована структура, в межах якої діють управлінські ланки, а також і військові формування зі статусом підпорядкованих Центральному управлінню. Положення статті 9 прямо вказує на воєнізований характер СБУ, що, у свою чергу, є юридичною підставою для застосування до її особового складу, включно з контрактниками, норм військового законодавства. Зміст статті 19 заслуговує окремої уваги, адже він вводить багатокомпонентну модель кадрового складу Служби безпеки України. Наявність у системі СБУ як військовослужбовців-контракників, так і цивільних працівників, які уклали трудовий договір, вимагає чіткого розмежування правового статусу, що є особливо актуальним для соціального забезпечення та юридичної відповідальності. Стаття 20 своєю чергою встановлює, що саме контракт виступає джерелом виникнення військової служби і юридичного статусу особи, що охоплює і обсяг прав, і систему обмежень, і підстави для соціального забезпечення. Важливим є те, що вказана стаття також передбачає поширення на військовослужбовців СБУ порядку проходження служби, передбаченого для Збройних Сил України. Це закріплює єдність стандартів військової служби для всіх воєнізованих формувань, водночас залишаючи можливість для внутрішньовідомчої диференціації через підзаконні акти – зокрема, через положення, затверджені указами Президента України й наказами Голови СБУ.

Важливим у контексті досліджуваної тематики є Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України, затверджене Указом Президента України від 27 грудня 2007 року № 1262/2007 [4]. Даним Положенням вказано, що комплектування Служби безпеки України військовослужбовцями здійснюється шляхом прийняття громадян на військову службу за контрактом. У пункті 9 даного Положення передбачено, що контракт про проходження військової служби у Службі безпеки України – це письмова угода, що укладається між громадянином України і державою, від імені якої виступає Служба безпеки України, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військової служби. Сторонами контракту про проходження військової служби є СБУ, з однієї сторони, та громадянин, який вступає на військову службу в добровільному порядку та відповідає встановленим законом вимогам (психічний стан, рівень освіти, стан здоров'я та інші вимоги), з іншої сторони. Контракт укладається у двох примірниках за зразком, який є Додатком до Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України, підписується особою, яка вступає на військову службу, і відповідною посадовою особою Служби безпеки України згідно з пунктами 11 і 14 вказаного Положення, скріплюється гербовою печаткою підрозділу (органу, закладу, установи) і зберігається кожною із сторін. Контракт є підставою для видання наказу про прийняття особи на військову службу за контрактом [4]. Слід звернути увагу, що при укладенні контракту про проходження військової служби у Службі безпеки України сторони не можуть змінити встановлені умови, закріплені у формі, за виключенням тих, що підлягають узгодженню (як приклад, строк).

Важливим є Указ Президента від 22 жовтня 2024 року №733/2024, яким було здійснено перехід до дискретно-процедурного підходу у правовому регулюванні контрактної військової служби в СБУ. Він спрямований на інтеграцію законодавства у сфері кадрової політики спецслужби з принципами соціальної адаптації контрактників, державною стратегією мобілізаційної готовності і системою державної безпеки та оборони. Вказане демонструє прагнення до балансування між ефективністю державного кадрового складу; правами та можливостями громадян, які укладають контракт; соціальним захистом військовослужбовців у складних умовах [5].

Щодо внутрішньовідомчих нормативних актів, то важливим є наказ СБУ «Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України» [6]. Пунктом 1.3 даної Інструкції передбачено, що

у разі прийняття громадян на військову службу за контрактом у Службу безпеки України та заміщення військових посад цивільними особами складаються відповідні висновки згідно з нормативно-правовими актами Служби безпеки України, що регламентують порядок комплектування кадрами органів, підрозділів, закладів і установ Служби безпеки України. Пунктом 2.1 передбачено, що прийняття громадян на військову службу за контрактом здійснюється відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України, цієї Інструкції та інших нормативно-правових актів Служби безпеки України, що регламентують порядок комплектування кадрами органів, підрозділів, закладів, установ Служби безпеки України. У пункті 2.2 закріплено, що контракт оформляється на одному аркуші формату А4 з двох сторін. Один примірник контракту після його підписання видається громадянину, який уклав контракт, а другий (з особистим підписом громадянина про отримання одного примірника контракту) долучається до частини «Особова справа» матеріалів особової справи військовослужбовця [6]. Також пунктом 2.2 визначено перелік обмежень щодо прийняття на військову службу за контрактом в СБУ. Пунктом 4.5 встановлено, що громадяни України, у разі їх прийняття на військову службу за контрактом, призначаються на вакантні посади в органи, підрозділи, заклади, установи, для комплектування яких здійснювались їх підбір і вивчення. Якщо на момент прийняття такої особи на військову службу за контрактом зазначена посада виявиться не вакантною, особа призначається на іншу рівну посаду з такими ж кваліфікаційними вимогами до неї, у тому числі в іншому органі, підрозділі, закладі, установі.

Ще одним внутрішньовідомчим нормативним актом є Інструкція з організації спеціальної підготовки громадян України для прийняття на військову службу за контрактом в Службу безпеки України [7]. Нею передбачено, що кандидат на службу – це особа, яка підбирається і вивчається у зв'язку з можливим прийняттям на військову службу в СБУ за контрактом. Спеціальна підготовка громадян України для прийняття їх на військову службу за контрактом в СБУ є комплексом заходів організаційно-виховного характеру, спрямованих на отримання кандидатами на службу знань та вмінь в обсязі, достатньому для вступу на військову службу в СБУ та належного виконання ними обов'язків військової служби на посадах, для комплектування яких вони підбираються та вивчаються. У разі незадовільного проходження кандидатом на службу спеціальної підготовки довідка про спеціальну підготовку доповідається керівнику заінтересованого підрозділу для прийняття рішення щодо доцільності проведення його подальшого вивчення як кандидата на службу [7].

Варто звернути увагу, що медичний огляд в СБУ кандидатів здійснюється з метою визначення можливості їх прийняття на військову службу за контрактом та проводиться в порядку, визначеному Інструкцією про організацію медичного огляду кандидатів на військову службу в Службі безпеки України з числа осіб, звільнених з військової служби, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності [7] та Інструкцією про організацію медичного огляду кандидатів на військову службу в Службі безпеки України, навчання у вищих військових навчальних закладах Служби безпеки України та військових навчальних підрозділах Служби безпеки України закладів вищої освіти, членів сімей співробітників-військовослужбовців, які направляються у відрядження за кордон, та осіб, звільнених з військової служби у Службі безпеки України [9]. Кандидати проходять медичний огляд в закладах охорони здоров'я СБУ з урахуванням задекларованого/зареєстрованого місця їх проживання (перебування) на підставі направлення, що видається Управлінням роботи з особовим складом СБУ або підрозділом кадрового забезпечення підрозділу Центрального управління, регіонального органу, навчального, наукового, науково-дослідного й іншого закладу, установи СБУ.

Досліджуючи юридичну природу прийняття на військову службу за контрактом в Службу безпеки України, слід зазначити, що контракт може бути першим і новим. Перший контракт про проходження військової служби з громадянином, які раніше не проходили професійну військову службу у Службі безпеки України укладається на такі строки: з громадянами на посади рядового складу, – 3 роки; з громадянами на посади сержантського і старшинського складу, – від 3 до 5 років; з військовослужбовцями, які закінчили заклади фахової передвищої військової освіти, вищі

військові навчальні заклади або військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти та здобули рівень фахової передвищої військової освіти за програмою підготовки для проходження військової служби на посадах сержантського і старшинського складу та які приймаються на військову службу за контрактом на посади сержантського і старшинського складу, – 5 років; з військовослужбовцями, які закінчили вищі військові навчальні заклади за програмою підготовки для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу та оволоділи спеціальностями льотного складу авіації і приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, – 10 років, а з тими, хто оволодів іншими спеціальностями і приймається на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, – 5 років; з громадянами, які приймаються на військову службу за контрактом на посади офіцерського складу, яким первинне військове звання присвоєно після проходження повного курсу військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу або в порядку атестування осіб до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу запасу, – від 2 до 5 років, а для інших громадян – від 1 до 5 років в [6]. Крім того, під час дії воєнного стану для осіб (крім осіб офіцерського складу), які приймаються на військову службу за контрактом із числа громадян віком від 18 до 25 років, строк військової служби встановлюється один рік.

Новий контракт може бути укладеним у разі: закінчення строку дії попереднього контракту про проходження військової служби; продовження військової служби після досягнення граничного віку перебування на військовій службі; закінчення особливого періоду або оголошення демобілізації, якщо дія контракту про проходження військової служби продовжена понад встановлені строки в особливий період; зміни військовослужбовцем одного виду військової служби на інший; поновлення на військовій службі у зв'язку із незаконним звільненням з військової служби, якщо строк попереднього контракту про проходження військової служби закінчився.

Отже, підставою виникнення відносин у сфері оборони та національної безпеки держави у добровільному порядку є контракт про проходження військової служби у Службі безпеки України, який вступає в силу з дня його підписання відповідною посадовою особою від імені Служби безпеки України та зарахування до списків особового складу СБУ і призначення військовослужбовця на посаду.

Отже, на нашу думку, до особливостей правового регулювання прийняття на військову службу за контрактом в Службу безпеки України відносяться наступні:

1) багаторівневість - специфіка правового регулювання прийняття на військову службу за контрактом у СБУ ґрунтується на поєднанні норм загальнодержавного, підзаконного та внутрішньовідомчого рівнів. Відповідно багаторівневий підхід дозволяє враховувати особливості військової служби в СБУ порівняно з іншими військовими формуваннями, але водночас створює складності у застосуванні через наявність потенційних колізій і нормативної фрагментації;

2) контракт як джерело виникнення соціально-правового статусу військовослужбовця СБУ - на відміну від класичних форм трудових правовідносин, саме контракт про проходження військової служби в СБУ виступає єдиним правовим джерелом виникнення специфічного військово-службового статусу. Контракт є письмовою угодою, яка фіксує факт служби і встановлює правові відносини між сторонами під час проходження служби, їх обсяг прав та обов'язків, а також доступ до соціальних гарантій. Контракт в СБУ виступає публічно-правовим інструментом з елементами адміністративного акту. При цьому, для таких військовослужбовців СБУ встановлено особливу форму контракту та порядок його зберігання;

3) відсутність випробувального строку – законодавець передбачає встановлення випробування для осіб, які вперше укладають контракт на військову службу, однак для прийняття кандидатів на військову службу за контрактом в СБУ така умова не застосовується. Вказане зумовлено наявністю альтернативного механізму попереднього професійного і психологічного добору, який забезпечується на етапі вивчення кандидатів, проходження ними спеціальної підготовки, медичного огляду, перевірки за базами даних й інструкціями внутрішньовідомчого характеру;

4) модернізація кадрової політики СБУ в умовах воєнного стану - після внесення змін Указом Президента № 733/2024 строк контракту став більш гнучким. Для деяких категорій осіб (зокрема молоді до 25 років та фахівців-медиків або психологів) встановлюється однорічний контракт, що може продовжуватися. Для офіцерів передбачено можливість укладення контрактів терміном до 10 років. Відзначене дозволяє динамічно поєднувати довгострокове кадрове планування з можливістю оперативного комплектування посад тимчасового або спеціалізованого характеру. Відпо-

відна гнучкість дозволяє адаптувати кадрову політику СБУ до умов воєнного стану, оперативних потреб безпеки держави і змін соціальної динаміки загалом.

Висновки. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що правове регулювання прийняття на військову службу за контрактом в Службу безпеки України становить собою складний і багатовимірний правовий феномен, що функціонує на перетині адміністративного, трудового, соціального права та військового законодавства. На сучасному етапі розвитку держави в умовах воєнного стану та системної трансформації сектору безпеки, правове оформлення процедури вступу до СБУ набуває нових якісних характеристик, зумовлених як зростаючими вимогами до функціональної ефективності спецслужб, так і потребою у зміцненні правової визначеності для громадян, які добровільно обирають шлях служіння державі в умовах підвищеної відповідальності і ризику. Наше дослідження засвідчило, що діюча нормативно-правова база регламентування прийняття на службу в СБУ сформована за принципом функціонального розшарування: від конституційно-правового рівня – до внутрішньовідомчих детальних процедур. Така структура забезпечує нормативну повноту, проте водночас створює умови для ускладнення реалізації окремих процедур через необхідність одночасного застосування положень різнорівневих актів законодавства. Специфіка СБУ як спеціального суб'єкта із воєнізованим і правоохоронним статусом вимагає постійного балансування між загальними засадами військової служби і відомчими вимогами, що мають підвищений рівень режимності, конфіденційності й оперативності. Інституціоналізація спеціальної підготовки кандидатів, по суті, виконує роль внутрішньослужбової акредитації і випробування у непрякій формі. Аналіз положень чинного законодавства засвідчує, що процедура прийняття на контрактну військову службу в СБУ має характер адміністративно-правового акту добору і містить елементи превентивного юридичного фільтра, спрямованого на недопущення до системи осіб, які не відповідають критеріям професійної та моральної надійності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.
2. Пашинський В.Й., В.Ф. Ліхтін. Правові аспекти контракту про проходження військової служби. *Юридична наука*. 2013. № 5. С. 125–131. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_5_15.
3. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382.
4. Про внесення змін до Указу Президента України від 7 листопада 2001 року № 1053: Указ Президента України від 27 грудня 2007 року № 1262/2007. URL <https://www.president.gov.ua/documents/12622007-6888> (дата звернення: 17.05.2025).
5. Про внесення змін до Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України: Указ Президента України від 22 жовтня 2022 року № 733/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7332024-52573> (дата звернення: 18.05.2025).
6. Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження військової служби військовослужбовцями Служби безпеки України: наказ Служби безпеки України від 14 жовтня 2008 року № 772. *Офіційний вісник України*. 2009. № 3. Стор. 108. Ст. 94. Код акта 45515/2009.
7. Про затвердження Інструкції з організації спеціальної підготовки громадян України для прийняття на військову службу за контрактом в Службу безпеки України: наказ Центрального управління Служби безпеки України від 30 листопада 2010 № 603. *Офіційний вісник України*. 2010. № 101. Стор. 395. Ст. 3673. Код акта 54285/2010.
8. Про затвердження Інструкції про організацію медичного огляду кандидатів на військову службу в Службі безпеки України з числа осіб, звільнених з військової служби, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності: наказ Центрального управління Служби безпеки України від 26 липня

2024 року № 363. *Офіційний вісник України*. 2024. № 76. Ст. 4533. Код акта 126408/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1190-24#Text> (дата звернення: 23.05.2025).

9. Про затвердження Інструкції про організацію медичного огляду кандидатів на військову службу в Службі безпеки України, навчання у вищих військових навчальних закладах Служби безпеки України та військових навчальних підрозділах Служби безпеки України закладів вищої освіти, членів сімей співробітників-військовослужбовців, які направляються у відрядження за кордон, та осіб, звільнених з військової служби у Службі безпеки України: наказ Центрального управління Служби безпеки України від 3 січня 2019 року № 3. *Офіційний вісник України*. 2019. № 14. Стор. 102. Ст. 519. Код акту 93399/2019.